

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

ВІСНИК

Харківської державної
академії культури

Випуск 2

Збірник наукових праць

Бібліотека ХДАК
Інв. № 438043

Харків-ХДАК-2000

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Шейко В., Кушнарєнко Н. Підготовка фахівців у галузі документознавства та інформатики: здобутки і проблеми // Вісн. Кн. палати. - 1997. - № 6 - С. 23-25.
2. Швецова-Водка Г. Перший підручник з документознавства // Вісн. Кн. палати. - 1998. - № 2. - С. 24-25.
3. Терешин В.И. Первый учебник по документоведению // Университетская книга. - 1998. - № 7. - С. 52-53.
4. Слободяник М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності (Підручник для вузів) // Вісн. Кн. палати. - 1998. - № 11. - С. 18-20.
5. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Вип. 1. Професії працівників, які є загальними для всіх видів економічної діяльності / Міністерство праці та соціальної політики України. - Краматорськ, 1998. - 245 с.

Надійшла до редколегії 17.03.2000

УДК 378.602:802

Н.І. МЕЛЬНИК

ІНОЗЕМНА МОВА В ПІДГОТОВЦІ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ КАДРІВ

Розглядається іншомовний конспект у підготовці бібліотечно-інформаційних кадрів, пропонуються можливі підходи до вивчення іноземних мов у руслі вимог Європейського союзу з впровадження багатомовності у вищих навчальних закладах Європи

Харківська державна академія культури (ХДАК) має багатолітній досвід іншомовної підготовки бібліотекарів-бібліографів вищої кваліфікації. Тривалий час існувала практика відбору кращих студентів зі знанням іноземної мови ще при вступі до вузу. У 60-80-і рр. серед вступних іспитів зі спеціальності "Бібліотекознавство і бібліографія" чільне місце посідала іноземна мова (англійська, німецька, французька та іспанська). При цьому конкурс на бібліотечний факультет при збільшенні обсягу набору зростав з року в рік. З 1963 р., коли у ХДАК розпочалася підготовка фахівців для науково-технічних бібліотек та органів НТІ, навчальним планом передбачалось обов'язкове вивчення студентами технічного відділення двох іноземних мов – англійської та німецької. Мовна компетентність випускників

була настільки високою, що вони посідали керівні посади в науково-технічних бібліотеках, органах НТІ, відділах іноземної літератури наукових бібліотек не лише України, але й СРСР.

З посиленням централізованого впливу на зміст та організацію навчання у 80-і рр. іншомовна підготовка бібліотечних кадрів послаблюється. Спроби відновити підготовку фахівців бібліотечної справи з об'єктивних і суб'єктивних причин не були успішними.

У сучасних умовах формування світового інформаційного простору, міжнародного характеру науки, технологій та освіти, розвитку міжнародних зв'язків та ін., опанування іноземними мовами випускниками факультету бібліотекознавства та інформатики є необхідним. Рішення Європейського союзу, який неодноразово наголошував на необхідності багатомовної підготовки студентів вищих навчальних закладів європейських країн вимагають посилення мовної компетенції випускників вузу. На це спрямовані й рекомендації таких міжнародних організацій у сфері бібліотекознавства та інформатики, як IFLA – міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ, ISO – міжнародна організація зі стандартизації та ін. Знання іноземних мов, міжнародних стандартів з інформації та документації є одними з основних вимог до випускників вузів бібліотечно-інформаційного профілю усіх країн світу. Отже, від цього залежить підготовка бібліотечних фахівців на рівні сучасних світових вимог, успішний вихід вітчизняної бібліотечно-інформаційної сфери на зовнішній ринок співпраці зі зарубіжними партнерами, входження України в єдиний світовий комп'ютерний, комунікаційний, семантичний і професійний простір. Цьому сприяють в Україні мережі INTERNET, створення державних стандартів України (ДСТУ) з інформатики та бібліотекознавства, узгоджених з міжнародними стандартами ISO, що містять покажчики не лише українських, а й німецьких, французьких і російських термінів. Отже, професійна сфера охоплена міжнародними інтегративними процесами і потребує досить високого рівня термінологічнотермінової орієнтації сучасних фахівців. На цьому фоні знання іноземних мов і висока мовна компетенція випускників факультету є показником рівня загальної та фахової підготовки кадрів.

Студенти факультету бібліотекознавства та інформатики ХДАК мають можливість не лише отримати достатню іншомовну підготовку, але й безпосередньо реалізувати свої знання. ХДАК – повноправний член трьох міжнародних організацій бібліотечно-інформаційного профілю: IFLA – міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ; EYCLID – Європейська асоціація вищих навчальних і науково-дослідних закладів у галузі бібліотекознавства та інформатики; BOBCATSSS – міжнародна федерація навчальних закладів у галузі бібліотекознавства, інформатики та бібліотек. Академія уклала двосторонні угоди про співпрацю з низкою Вищих

бібліотечних шкіл Великої Британії, Данії, Нідерландів, Польщі та ін., угоди про конвертацію дипломів, взаємний обмін студентами, участь студентів у наукових конференціях, симпозіумах та ін.

Оскільки Україна є європейською країною, впровадження багатомовності, яка передбачає знання студентами крім рідної мови не менше двох іноземних мов, доцільно розпочинати з найпоширеніших європейських мов – англійської, німецької чи французької.

Багатомовність як конститутивний елемент викладання іноземних мов потребує розробки перспективної програми, в якій би знайшли відбиття й обґрунтування співвідношення між мовами, зокрема, між англійською та іншими мовами, відзначалась би послідовність чергування мов (так зване літературне навчання мовам).

Уведення багатомовності можна здійснити в експериментальному порядку, виділивши групу найпідготовленіших студентів, переглянувши структуру курсів навчання, скоротивши обсяг годин на курси з базових мов, з яких студенти мають більш-менш достатні знання, увести другу іноземну мову (одну або декілька). Для студентів можна передбачити можливість відмовитися від першої іноземної мови після успішного закінчення основного курсу. Іншомовна підготовка повинна здійснюватися у напрямі загальномовної, культурологічної і професійної мовної компетенції студентів факультету. При цьому традиційне викладання іноземних мов повинно відповідним чином здійснюватися і розвиватися. Протягом останніх 5-10 років викладачі кафедри іноземних мов ХДАК поряд із традиційними методиками, що є своєрідною дидактичною і методичною базою (виправлення помилок, переклад літератури, фонетика, усне мовлення, підготовка заліків та іспитів і т.д.), стали впроваджувати нові методики викладання, значення яких постійно зростає.

Багатомовність передбачає багатоваріантність форм і методів навчання, зважаючи як на специфічні особливості кожної іноземної мови, так і характер взаємозв'язку в мовному просторі. Існує багато нових методик викладання іноземних мов, перевірених світовою практикою.

Викладання іноземних мов у європейському вимірі не повинно обмежуватися лише роботою з текстами. Доцільно практикувати усне мовлення і спілкування, що є найефективнішим при вивченні іноземних мов.

Через вимогу багатомовності слід удосконалити дидактику викладання іноземних мов, що враховує специфіку інших мов і вказує як можна від однієї мови перейти до іншої. Викладачі мов мислять переважно категоріями тієї мови, яку викладають, а не з огляду на проблематику вивчення іноземних мов загалом. Мови не мають конкурувати одна з одною. Заняття з різних мов повинні бути взаємозалежними і взаємопов'язаними. По цьому слід використовувати дидактику і методику

латерального навчання іноземним мовам. Особливо це стосується англійської мови, що є домінуючою і поступово витискує інші. Саме англійська мова має бути надійним підґрунтям для інших мов. І навпаки, інші мови, при зберіганні своєї самобутності, повинні зважати на базовість англійської мови.

Викладаючи і вивчаючи іноземні мови, слід пам'ятати те, що на початковому етапі можна опанувати лише частину мовної дійсності. Навіть рідною мовою ми ніколи досконало не володіємо; щодня вчимося новому, хоча б тому, що мова постійно розвивається. Вивчення іноземних мов відбувається все життя. Тому студентів необхідно озброїти методичними інструментами, що забезпечують продовження навчання на основі набутої обмеженої компетенції, інструментами, що забезпечували б, при необхідності, ревіталізацію втрачених мовних знань, інструментами, за допомогою яких студенти зможуть самостійно вивчити ще одну мову. Необхідно забезпечити цілеспрямоване навчання студентів таким методичним технологіям вивчення мов, які б підготували їх до самоорганізованого і саморегульованого навчання. Поряд із розумінням функціонування мов і зв'язків між різноманітними мовами це передбачає, наприклад, контроль власної мовної компетенції і її вимірювання за допомогою моделі рідної мови, розширення словникового запасу, розуміння того, що говорить партнер по спілкуванню, можливість висловлювати те, що не можна висловити, тому що не вистачає мовних засобів, а також *прості study skills*. При цьому необхідно щоб змінилося сприйняття викладача (викладач як консультант з навчання).

Необхідно вдосконалювати структуру курсів іноземних мов. Інколи основні, значні за обсягом курси не передбачають їхнього поділу на розділи з огляду на рівень мовної компетенції студента та зміст професійно орієнтованих дисциплін. Це сприяло б ефективності вивчення іноземних мов, зробило б курси більш зрозумілими для малопідготовлених осіб, допомогло б студентам обґрунтованіше приймати рішення на користь тієї або іншої мови, про продовження або припинення вивчення вибраної іноземної мови, про можливість використання мовної компетенції у майбутній професійній діяльності.

Можна передбачити у навчанні набуття часткової компетенції (розуміння на слух, розмова, читання, переклад). Партнери з різноманітними рідними мовами можуть плідно спілкуватися, якщо кожний говорить своєю мовою, розуміючи при цьому мову партнера. При зосередженні на навичці розуміння на слух, наприклад, можна тимчасово відкласти письмовий виклад чи письмовий переклад, основну увагу приділити саме спілкуванню. У міжнародному спілкуванні сприйняття на слух має першочергове значення.

Очікуваний рівень знань від випускників факультету бібліотекознавства та інформатики визначається потребами бібліотечної установи, що приймає випускника на роботу. Важливо не лише вміти перекладати й аналізувати тексти, а уміння скласти анотацію, реферат, огляд, узагальнити спеціальну інформацію, відправити факс або e-mail, презентувати в усній формі інформаційні продукти і послуги бібліотеки, причому все це – в сукупності з країнознавчими знаннями. Тому важливо посилити взаємозв'язок мовної компетенції студента з його професійним вибором. Тобто навчання в академії іноземним мовам слід націлити на загальномовну, культурологічну і професійну підготовку нової генерації бібліотечних кадрів.

Арсеналом підвищення ефективності викладання та вивчення іноземних мов студентів є мультимедійні засоби навчання INTERNET, відео- та аудіо техніка та інші засоби масової комунікації. Крім того, наукові бібліотеки мають у своїй структурі відділ іноземної літератури, де поряд із періодичними виданнями та книгами існують різноманітні інтенсивні курси іноземних мов на електронних носіях, які поєднують і текстовий матеріал, і усне мовлення, і можливість спілкування. У публічних бібліотеках створені фонди носіїв звуку і зображення – фонотеки і відеотеки; поряд із видачею грамофонних платівок, аудіо- та відеокасет бібліотечні працівники проводять консультації. Користуючись цими фондами, студенти не лише підвищують свою мовну компетенцію, але й мають можливість ознайомитися з напрямками діяльності бібліотеки з іноземною літературою. Використання допоміжних засобів навчання іноземній мові активізує навчальний процес, робить його наочним, доступнішим, емоційним, ефективним.

Сучасна методика навчання іноземним мовам передбачає теоретичний аналіз наукової літератури, наукове спостереження, анкетування, моделювання, тестування, хронометраж, інструментальний аналіз із застосуванням осцилографів, спектрографів, інтонографів, синтезаторів. Ефективність вивчення і викладання можна перевірити за допомогою ЕОМ.

Система навчання – це повний набір компонентів, що відповідає певній методичній концепції, яка визначає цілі, зміст, принципи, методи, прийоми, засоби, форми організації навчання. Вона має постійно вдосконалюватись і розвиватись. Це зумовлено зростаючою соціальною потребою в людях, які володіють іноземною мовою – однією чи кількома, постійно підвищують свою фахову компетенцію і освіченість, здатні ефективно використати свої знання на користь бібліотечної справи України.